

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 66/2026 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om Säkerhets- och kemikalieverkets långsamma beslutsfattande om bekämpning av flyghavre

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 66/2026 rd undertecknat av riksdagsledamot Juha Mäenpää /saf:

Varför tog det i år onödigt lång tid för Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) att avgöra ärendet om nödtillstånd för försäljning av Axial,

anser man vid ministeriet att det är problematiskt att man befarade att långsam handläggning vid ett riksomfattande ämbetsverk kunde få allvarliga följder för jordbruket, och

varför tillämpas i Finland i fråga om Axial årligen ett system med nödtillstånd, när tillstånden i andra länder är mer långsiktiga?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Säkerhets- och kemikalieverket Tukes är behörig myndighet för godkännande av växtskyddsmedel. Tukes hör till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde, men jord- och skogsbruksministeriet resultat styr Tukes i frågor som gäller växtskyddsmedel.

En myndighet kan bevilja undantagstillstånd i nödsituationer inom växtskyddet i enlighet med artikel 53 i Europaparlamentets och rådets förordning nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden. Tillstånd kan beviljas för högst 120 dagar för begränsad och kontrollerad användning, och enligt kommissionens anvisningar får det inte upprepade gånger beviljas för samma ändamål. Tukes har beslutat att behandla ansökningar om undantagstillstånd så snabbt som möjligt, även om detta kan fördröja handläggningen av andra ansökningar. För preparatet Axial 50 EC har man ansökt om och beviljat undantagstillstånd 2024, 2025 och 2026. Den långa handläggningstiden för beviljandet av tillståndet i år berodde på Tukes grundliga prövning av om det är möjligt att upprepade gånger bevilja tillstånd, trots att det enligt anvisningarna inte borde göras.

Vid jord- och skogsbruksministeriet är man allmänt sett mycket oroad över att Tukes system för godkännande av växtskyddsmedel är långsamt och över de effekter detta har på växtproduktionen.

I frågan har förhandlingar förts mellan ministeriet och Tukes på allmän nivå redan flera år, och mer ingående till följd av det klagomål som Växtskyddsindustrin rf lämnade in till riksdagens justitieombudsman sommaren 2024. Huvudorsaken till långsamheten är kraven i lagstiftningen som ökat under årens lopp, utan att ämbetsverket har fått mer arbetskraft för att utföra arbetet. Tvärtom har antalet anställda inom gruppen som behandlar tillstånd för växtskyddsmedel vid Tukes minskat med 25 procent på grund av nedskärningar i budgeten. Tukes har dock genom att utveckla sina arbetsprocesser förbättrat sin tillståndsprocess så, att tillståndskön inte längre har vuxit, men inte heller ännu förkortats. Ministeriet har också beviljat ekonomiskt stöd till Tukes för att göra godkännandesystemet smidigare och förutsatt att de fördelar som zonindelningen möjliggör utnyttjas fullt ut.

När det gäller preparatet Axial 50 EC är den grundläggande orsaken till problemet att tillståndssystemet är överbelastat. Enligt EU-lagstiftningen får endast växtskyddsmedel som godkänts i Finland marknadsföras och användas i Finland. De verksamma ämnen som ingår i växtskyddsmedel bedöms och godkänns gemensamt i EU, medan beslut om godkännande av preparat fattas nationellt och separat i varje medlemsland. För att minska överlappande arbete är EU indelad i tre zoner, där ett medlemsland utför bedömningen av ett preparat för de övriga länderna i zonen. De olika länderna fattar sina nationella beslut på grundval av denna bedömning. Preparatbedömningarna av bekämpningsmedlet mot flyghavre som nämns i spörsmålet (Axial 50 EC) gjordes i Estland 2020.

Estland färdigställde sin bedömning i juni 2020 och fattade då sitt beslut. Sverige fattade sitt beslut i januari 2021 utifrån Estlands bedömning. På grund av den långa ansökningsköen kunde Finland behandla ansökningsenheten så pass mycket senare, nämligen 2023, att Finland i sin bedömning kunde dra nytta av ny information om det verksamma ämnet som inte fanns tillgänglig då Estland och Sverige fattade sina beslut. Enligt växtskyddsmedelslagstiftningen ska ny information alltid beaktas.

När Tukes granskade Estlands bedömning i ljuset av den nya informationen, framkom det att det bland de ansökta användningsändamålen inte fanns något säkert användningsändamål som kunde ha godkänts. Detta berodde på klassificeringen av preparatens verksamma ämne pinoxaden som ett reproduktionstoxiskt ämne. Klassificeringen ledde till att nedbrytningsprodukterna av det verksamma ämnet till sina hälsoeffekter ansågs vara relevanta tills motsatsen bevisas. Betydelsen av dessa nedbrytningsprodukter har också bekräftats i förfarandet för referentgranskning vid Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet. Utsläpp av nedbrytningsprodukter som förekommer i jordmånen och hamnar i grundvattnet modelleras enligt EU:s bedömningsanvisningar och anvisningarna för den nordliga zonen. På grundval av de modelleringar som ingick i bedömningen överskred mängden av dessa relevanta nedbrytningsprodukter i grundvattnet gränsvärdet för dricksvatten 0,1 µg/l, vilket innebär en risk för förorening av dricksvatten samt för äventyrande av människors och miljöns hälsa. Gränsvärdet fastställs på grundval av EU:s dricksvattendirektiv i den så kallade hushållsvattenförordningen

1352/2015. De risker som användningen av preparaten medför kunde inte fås till en godtagbar nivå ens genom införande av riskhanteringsmetoder, till exempel begränsningar av användningen i grundvattenområden. Eftersom det egentliga tillståndet för preparatet Axial 50 EC inte kunde beviljas, kvarstår undantagstillstånd som enda alternativ.

Jord- och skogsbruksministeriet konstaterar att undantagstillstånden för växtskyddsmedel är avsedda som ett extremt medel inom växtskyddet. Vi uppmanar aktörerna att även i fortsättningen ansöka om egentliga tillstånd för växtskyddsmedel och utveckla ersättande eller stödjande växtskyddsmetoder för att möjliggöra ett hållbart växtskydd.

Helsingfors 23.3.2026

Jord- och skogsbruksminister Sari Essayah